

ARVOSTELUT

Professorit haastavat kiireen kulttuurin yliopistossa

Jukka Rantala

Berg, Maggie & Seeber, Barbara K. 2016. The Slow Professor. Challenging the Culture of Speed in the Academy. Toronto: University of Toronto Press. 115 s.

Kanadalaiset professorit Maggie Berg ja Barbara K. Seeber kirjoittivat kolme vuotta sitten teoksen, joka puhututtaa yliopistoväkeä ympäri maailmaa. Kirja sai alkunsa kirjoittajien keskusteltua omasta työssäjaksamisestaan. He huomasivat kokeneensa huonoa omaatuntoa siitä, etteivät lukeneet laitosjohtajansa yöllä lähettämää sähköpostia ennen aamua. He tuskailivat myös sitä, uskaltaisivatko kieltäytyä arviointitehtävästä leimautumatta laiskoiksi. Kirjan kirjoittajat paiskivat töitä enemmän kuin oli terveellistä, mutta töiden vähentäminen tuntui heille ylivoimaiselta. Miksi näin? Selitys piilee piintyneissä käsityksissä professorien työstä. Ulkopuolisten silmin professoreilla ei ole kiireitä. Kanadassa tehdyssä selvityksessä ihmiset arvioivat professorin työn vähiten stressaavien ammattien joukkoon. Näkemys työn haastavuudesta muuttuu, kun tarkastellaan yliopisto-opettajien keskuudessa tehtyä selvitystä työstressistä. Kanadassa tehdyssä selvityksessä joka viides vastaaja ilmoitti käyttäneensä lääkitystä stressiperäisten terveysoireiden hoitoon.

Omaa pahoinvointiaan aikansa puituaan kirjoittajat huomasivat, ettei vika ollutkaan heissä vaan järjestelmässä. Tämä sai heidät kirjoittamaan pamflettimaisen kirjansa, jota on tähän mennessä myyty akateemiseksi julkaisuksi poikkeuksellisen paljon, 22 000 kappaletta. Kirjoittajat ovat saaneet kannustuksen ohella arvostelua. Osa arvostelijoista on kehottanut kirjoittajia lopettamaan kitinänsä, ovathan he päässeet tavoiteltuun professorin tehtävään, jossa heillä on pysyvä työsuhde ja joustavat työajat (Carrigan & Vostal 2016). Kriitikoiden mielestä professorit ovat etuoikeutettuja saadessaan tehdä sitä, mistä he ovat kiinnostuneita. Kirjoittajien mielestä arvostelijat eivät ymmärrä työn joustavuuteen haittapuolelta liittyvää työn rajattomuutta ja loputtomuutta – omat tutkimukset voisivat olla perusteellisempia, tutkimuskirjallisuuteen pitäisi perehtyä laajemmin ja opiskelijoiden ohjaamiseen olisi syytä käyttää enemmän aikaa.

Akateeminen kulttuuri on muuttunut rajusti kahdessa vuosikymmenessä. Työsuhteet eivät enää ole yhtä turvattuja kuin aiemmin. Professorien työnkuva on muuttunut opiskelijamäärien kasvaessa, aiemmin hallintohenkilökunnalle kuuluneiden tehtävien ohjaututtua heille ja uusien tietojärjestelmien käyttöönoton myötä. Yleistynyt managerialismi on kaventanut professorien autonomiaa ja tehnyt heistä liiketoimintajohtajia, jotka istuvat kokouksissa, valmistelevat budjettejia ja arvioivat alaisiaan. Lisäksi heiltä edellytetään aiempaa enemmän tutkimusjulkaisuja ja rahoituksen hankkimista. Heidän odotetaan myös esiintyvän julkisuudessa ja brändäävän itsensä. Kirjoittajat viittaavat tutkimuksiin, jotka

osoittavat tuottavuuden mittaamisen ja ajan riittämättömyyden aiheuttavan stressiä. Ulkopuolista mittaamista enemmän stressitasoa nostattaa professorien itselleen asettamien odotusten määrä, jota heidän on yhä vaikeampi täyttää.

Miksi professorien stressistä sitten pitäisi olla huolissaan? Kirjoittajien mielestä on ironista, että tänä päivänä, jolloin opiskelijoiden stressi on noussut suureksi huolenaiheeksi, yliopisto-opettajien kokeman stressin vaikutuksia ei tunnisteta. He viittaavat tutkimukseen, joka osoittaa professorien hyvinvoinnin kytkeytyvän opiskelijoiden oppimistuloksiin.

Akateeminen kilpailu on muuttunut yhä kovemmaksi. Julkaisuja pitää tulla enemmän ja nopeammin. Akateemisessa maailmassa kiire on johtanut siihen, että ajasta on tullut lähes rahaan verrattavissa oleva suure. Tulosten pitää näkyä ja olla mitattavissa. Päivät, jolloin omat tutkimukset tai rahoitushakemukset eivät etene, tuntuvat tuottamattomilta. Pysähtymiseen ja toimettomuuteen ei ole varaa edes lomilla. Ajalla, sen käytöllä ja etenkin hukkakäytön tuntemuksilla on suora yhteys yliopisto-opettajan työhyvinvointiin. Kirjassa viitataan Oili-Helena Yljoen ja Hans Mäntylän tekemiin haastatteluihin, joissa suomalaistutkijat kertoivat työtyytymättömyytensä syyksi pidentyneet ja aiempaa pirstaloituneemmat työpäivänsä. Kiireestä irti pääsemiseksi kirjoittajat kannustavat professoreita rajaamaan tekemisiään ja luopumista useiden asioiden tekemisestä yhtä aikaa. Vielä oleellisempaa on varata aikaa sille, ettei tee mitään. Urheilijan tavoin myös tutkija tarvitsee palautumista.

Teiden varsilla Pohjois-Amerikassa näkyviä *Speed Kills* -kylttejä pitäisi tuoda yliopistoihin. Kun aika on rajallista ja professorien työtehtävät rajattomia, heidän on pakko hoitaa osa tehtävistään pienemmällä paneutumisella. Usein opetus saa joustaa tutkimuksen sijasta, koska sitä ei arvoteta yhtä korkealla tuloksellisuuskriteereissä. Pahimmillaan tämä johtaa yliopistokoulutuksen tason laskuun, kuten Richard Arum ja Josipa Roksa ovat osoittaneet tarkkanäköisessä *Academically Adrift* -teoksessaan (2011). Kiire on kirjoittajien mukaan johtanut huonompaan lopputulokseen. Opettajat stressaantuvat, opiskelijat saavat huonompaa opetusta eikä tieteellekään ole eduksi, ettei tutkijoilla ole aikaa syventyä riittävästi asioihin. Tämän vuoksi kirjoittajat peräänkuuluttavat hidastamista. Yhtymäkohdat *Slow Food* -liikkeen tavoitteisiin ovat selvät. Arjen toimintatavat on muutettava kestävämmiksi ja sellaisiksi, että ne tuntuvat hyviltä. Kirjoittajien mielestä tähän päästään, kun haitallisesta stressistä päästään eroon.

Kirjan alkuperäisen nimen *The Slow Campus* tekijät muuttivat muotoon *The Slow Professor* korostaakseen yksittäisen toimijuuden merkitystä institutionaalisessa kontekstissa. Kirja toimiikin herättäjänä ja eräänlaisena itsehoito-oppaana niille yliopisto-opettajille, jotka kokevat nopeuden kulttuurin ja yliopistojen yritysmäisiksi muuttumisen omien arvojensa vastaisena.

Kirjan tekijät ovat kirjallisuuden professoreja, ja se vaikuttaa heidän esittämiinsä näkemyksiin. Luonnontieteen tai psykologian edustajat tuskin tuntevat vastaavaa riittämättömyyden tunnetta kuin humanistit, jotka edustavat yksinjulkaisemisen ja niin sanotun hitaan julkaisemisen perinnettä. Humanistien ja osaltaan myös yhteiskuntatieteilijöiden onkin syytä olla huolissaan siitä, että kaikkea tiedettä ei arvioida samalla mittapuulla. Valitettavan usein näin kuitenkin tapahtuu varsinkin kasvatustieteen kaltaisilla aloilla, joissa on edustettuina erilaisilla tieteenalaorientaatioilla varustettuja tutkijoita.

Tieteenalojen erilaiset luonteet ja julkaisuperinteet on tunnistettava ja tunnustettava. Hidastamisella kirjoittajat tarkoittavat tarvetta muuttaa suhtautumista aikaan. Kiire ja julkaisupaineet ovat saaneet monet humanistit ja yhteiskuntatieteilijät muuttamaan tutkimus- ja julkaisukäytäntöitään, mutta siihen kirjoittajat eivät puutu. Yhä useampi julkaisee nykyään yhdessä toisten kanssa. Luonnontieteille ja psykologialle tyypillinen yhteisjulkaiseminen lisääntyy humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla, vaikka aiheiden perus-

teella sille ei aina olisi perusteita. Tutkijat pilkkovat tutkimuksensa ja osittavat tekstin tuottamisen tavalla, mikä johtaa mahdollisimman tehokkaaseen ja nopeaan lopputulokseen. Tämä kertoo käynnissä olevasta muutoksesta, jolla ei ole tieteelle välttämättä myönteisiä vaikutuksia.

Kirjoittajien mukaan tiedeyhteisöissä on yleistynyt määrään tuijottaminen. Tutkijalla tuottamisen pitää olla käynnissä koko ajan, jotta hän kykenee vastaamaan asetettuihin odotuksiin. Lukemiseen ei jää riittävästi aikaa. Tuotteliasta tutkijaa saatetaan kehua juhlapuheessa koneeksi, mikä antaa kirjoittajien mielestä vääränlaisen viestin tutkimuksen tekemisestä. Julkaisupaineet ovat lisääntyneet kaikilla, joten hidastamisessa on kyse myös keskittymisestä aidosti uuden tiedon tuottamiseen ja itseplagiointiuhkan selättämisyrityksestä.

Kirjoittajien mukaan hidastaminen tuntuu aluksi vastavirtaan uimiselta, mutta esimerkki houkuttelee muita nykytilaan tyytymättömiä muutamaan omaa toimintatapaansa. Kirjoittajat kuvaavat hidastamisen johtavan yhteisöllisen toimintakulttuurin voimistumiseen yliopistossa. Kirjoittajia on arvosteltu siitä, että heidän laillaan vakaisissa positioissa olevien henkilöiden on helppo puhua hidastamisesta, mutta tutkijanuransa alkuvaiheessa tai tutkijan urallaan eteenpäin pyrkivän on mahdotonta hidastaa. Kutsuhuutoa hidastamiseen voikin tästä syystä pitää naiivina. Yleistyneen akateemisen stressin ja yliopistoväen työtyytymättömyyden lisääntymisen vuoksi kirja kannattaa kuitenkin ottaa vakavasti. Kirjan perussanoman voi tiivistää ajatukseen, että professorin pitäisi ottaa aikaa itselleen. Lukijan kannattaa kin muuttaa jotain omassa toiminnassa, jos kirja osuu kipeään paikkaan.

Maggie Berg ja Barbara K. Seeber laativat teoksensa keskustelun herättäjäksi, ja siinä he ovat onnistuneet. *The Slow Professor* on yltänyt bestsellerin myyntilukuihin ja keskustelu on ollut vilkasta. Nimestään huolimatta kirja ei kosketa vain professoreja vaan kaikkia tiedeyhteisön toimijoita. Kirjassa on omat puutteensa: esimerkiksi yliopisto-opetusta koskeva luku kytkeytyy vain ohuesti kirjan perusjuoneen eivätkä kirjoittajat puutu tieteenalojen erilaisiin traditioihin. Reilun sadan sivun laajuiselta esitykseltä ei kuitenkaan voi vaatia liikaa. Kirjoittajat ovat puhuneet jatko-osan laatimisesta teokselleen. Siinä kirjoittajat ilmeisesti vastaavat kirjaan kohdistuneeseen kritiikkiin ja päivittävät yliopistomaailman uusimpien käänneiden vaikutukset tieteentekijöiden työhön.

Lähteet

- Arum, Richard & Roksa, Josipa 2011. *Academically Adrift. Limited Learning on College Campuses*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Carrigan, Mark & Vostal, Filip 2016. Not so fast! A critique of the 'slow professor'. *University Affairs – Affaires universitaires* 22.4.2016.

FT Jukka Rantala on historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen professori Helsingin yliopistossa.